

Michael Bonde Nielsen i Kommentatorserien:

Europæisk forfatning på vildspor

Udkastet til europæisk forfatningstraktat er en uskøn smeltedigel af politiske floskler og kollektivistisk velfærdsutopi. Europæerne havde været bedre tjent med et genoptryk af det dokument, der blev skrevet for 216 år siden i Philadelphia.

1. Negativ vs. positiv rettighedslogik
2. Kronisk lavvækst som forfatningsprincip
3. Det demokratiske ideals fordærv

Af Mikael Bonde Nielsen

Der var noget ufrivilligt komisk over den tidligere franske præsident, Valéry Giscard d'Estaing, da han som nyudnævnt formand for EU-konventet sammenlignede sig selv med Benjamin Franklin - en af de såkaldte Founding Fathers bag den amerikanske konstitution. Ser man bort fra de to herrers høje alder på det tidspunkt de var aktive i forfatningsarbejdet, er fællesnævnerne svære at få øje på.

Læser man EU-konventets udkast til forfatningstraktat, og sammenholder det med det dokument, der blev undfanget ved Philadelphia-konventet i 1787, er kontrasten endnu større. Og det er måske ikke så gådefuldt. Især ikke, hvis man opfatter forfatninger som et spejl af tiden, der reflekterer en særlig politisk kultur, en specifik historisk kontekst eller et bestemt styrkeforhold mellem forskellige interessegrupper.

1. Negativ vs. positiv rettighedslogik

Den amerikanske konstitution er fremdeles præget af oplysningstidens frihedsidealer og tager afsæt i en negativ begrebslogik, fx at frihed er defineret som fravær af tvang. Forfatningens primære formål er således at beskytte amerikanerne mod vilkårlige overgreb på liv, frihed og ejendom. Derfor rummer den amerikanske konstitution ganske klare og præcise grænser for statens magtudøvelse i forhold til det enkelte individ. Det kan fornuftigvis diskuteres i hvilket omfang det er lykkedes amerikanerne at opretholde denne skarpe grænse mellem stat og individ, men det konstitutionelle udgangspunkt er uomtvisteligt.

Udgangspunktet er helt anderledes i udkastet til den europæiske forfatningstraktat. Her anlægges en positiv rettighedslogik, hvorved begreber som frihed og lighed betyder adkomst til bestemte velfærdsydelser. Sådanne positivt definerede rettigheder kan naturligvis kun garanteres ved at begrænse andres rettigheder. Og dermed er forfatningen ikke længere et dokument, der yder beskyttelse til alle europæiske borgere. Det er derimod et dokument, der tilgodeser bestemte interessegrupper på

bekostning af andre. Alt sammen understøttet af et æterisk krav som ”social retfærdighed”, der er fuldstændig renskuret for meningsindhold.

Flosklerne kommer klarest til udtryk i forfatningsskitsens præambel. Her tales der højstemt om Europa som et kulturbærende kontinent, der hviler på humanismens grundlag: Lighed mellem mennesker, frihed og respekt for fornuften. Hvis man ser bort fra den klæbrighed, der efterhånden knytter sig til begrebet humanisme, så lyder det som en sikker vinder. Det er så at sige umuligt at byde ind på det modsatte; altså et inhumant tvangsfællesskab, der hviler på vilkårlig forskelsbehandling, ufrihed og mystik. Den virkelige syretest er således ikke, om man som europæisk borger kan bifalde præambelens tomme abstraktioner, men snarere om man kan godtage de fordelingsmæssige aspekter og de mange øko-soziale programerklæringer.

2. Kronisk lavvækst som forfatningsprincip

Ifølge Artikel 3 skal Unionen arbejde for en ”bæredygtig økonomisk udvikling i Europa, baseret på en afbalanceret økonomisk vækst og en social markedsøkonomi med høj konkurrenceevne, hvor der tilstræbes fuld beskæftigelse og sociale fremskridt”. Det er ikke banaliteter, selv om det serveres som det rene sukkerstof. Det er en politisk dagsorden, der i bund og grund handler om at beskytte bestemte gruppers økonomiske interesser. Og det er en sikkerhedsventil, som europæiske politikere kan bruge som undskyldning, når de skal forklare Europas status som kronisk lavvækstområde.

Tallene taler for sig selv. Fra 1984 til 2000 formåede Europa kun at skabe en gennemsnitlig årlig vækst på beskedne 1,7 pct., mens økonomien i USA i samme periode voksede med i gennemsnit 3,6 pct. om året. Og det endda med et gennemsnitligt ledighedsniveau, der var 50 pct. lavere end i EU. Det er med andre ord ikke betydningsløst, hvad de europæiske politikere blander sig i.

Det kan indvendes, at lavere vækst er prisen for det moderne europæiske velfærdssamfund. Men det er helt afgørende, at millioner af arbejdsløse europæere kender omkostningerne. For hvis de går rundt og tror, at den europæisk forfatning i sit nuværende tilsnit vil bidrage til at bringe dem i beskæftigelse eller gøre dem rigere, så bliver de taget godt og grundigt ved næsen.

3. Det demokratiske ideals fordærv

Forfatningsskitzen, der burde have været en befæstning af europæernes frihedsrettigheder, er endt som et skrækeksempel på det demokratiske ideals fordærv. Ikke sådan at forstå, at udkastet lider af ”demokratisk underskud”; en kliché, der ofte både bruges og misbruges af EU-modstandere. Nej, det virkelige problem er, at demokratiet ophøjes til et mål i sig selv, og dermed fremstår som et almægtigt og allestedsnærværende princip for alle menneskelige relationer.

Selv om flertalsstyre er prisværdigt, så forvandles det i sin ubegrænsede form til et gidsel for diverse interessegruppers modstridende krav og ender i magtfordrejning og korrupsion. Det vidste Benjamin Franklin og de øvrige deltagere ved Philadelphia-konventet i 1787. Og derfor rummer den

amerikanske konstitution klare grænser for, hvad flertallet kan og ikke kan i forhold til det enkelte individ. Noget tilsvarende er ikke at finde i den europæiske forfatningsskitse.

Valéry Giscard d'Estaing er – selv om han koketterer nok så meget med det – desværre ikke et moderne europæisk spejlbillede af Benjamin Franklin. For havde han været det, ville vi have set et andet og mere perspektivrigt forfatningsudkast. Et udkast, hvor grænsen mellem den politiske og private sfære havde været anderledes mere præcis.